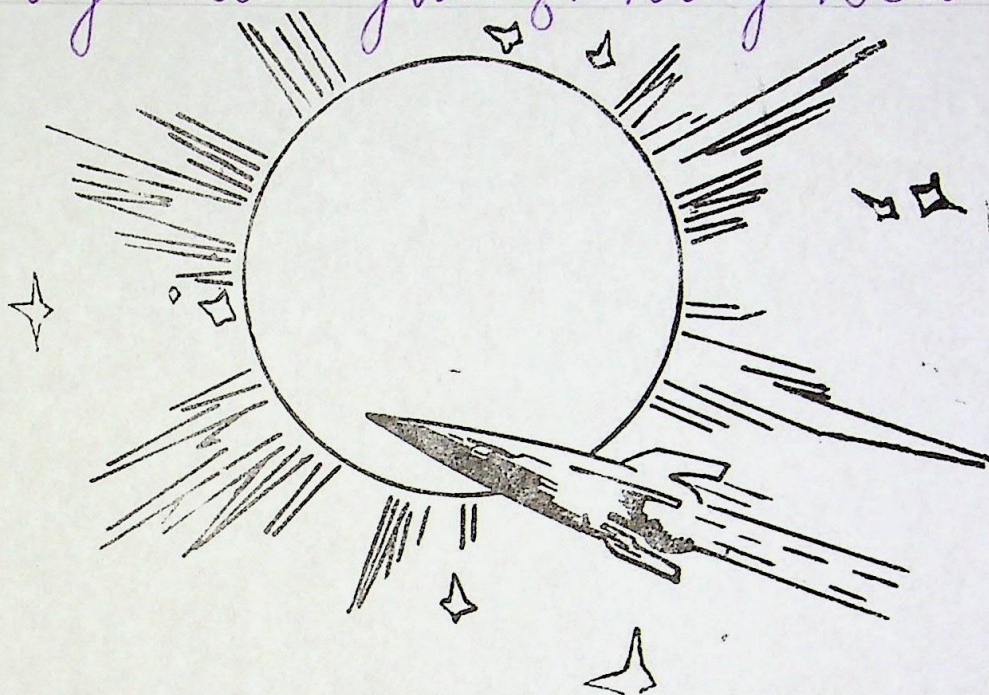

64
1
1188 7
Сумської області
ДЕРЖАРХІВ

Голод на Сумщині у 1932-1933 роках

49.

Спогади Є. Т. Зубко, жителями
с. Костів Лебединського району.

ПАПКА ДЛЯ ПАПЕРІВ

1989 рік
1 документ
Чархуні.

ДЕРЖАРХІВ
Сумської області

Фонд №

Р-77-11

Оп. №

1

Архівний №

49

1
Я вижила тому, що хоч і дівчам була, а патранотом завідувала. Патранат в Пушкаревій хаті був, у Олексія Пилиповича. Його з сімейством з хати вигнали, а патранат зробили. Дак я в той патранат харчі одержувала аж у Лебедині, в лікарні. Ото коло дітей, хай мене Бог простить, і сама вижила. А так би ще дівчиною закінчилися би мої муки. Як і сестрички, і тата, і мами. Галя-та першою вмерла, а тоді вже мама. У пів вісьмої ранку... А тато - вже як сонце заходило. Уже літом, уже колоски крали та мняли, уже мовби й вижити треба було... А вони конину одкопували і їли... А вона порчена, давно закопана, ще з осені. Ото їдять і тут же викидають із себе. А голод знов до того смороду гонить. Знов їдять. От і померли.

Тоді ой як багато людей повмирало. Що та конина - он мертвяків одкопували і їли. А Трохим із Слинжок двох своїх дітей порубав і поїв, Уся сім'я його вимерла. Ото тільки він з дітками остався. А тоді з голоду на голову помішався і поїв хлопчиків.

Ох, нехай їм усім земля пухом буде: і тим що в глиниці, і тим, що поїжені, і тим, що їли. Аби тільки тих не прийняла, що людей до такого лиха подоводили

2.

Хутір Костівщина /Костеве/ уже вистарів, хат ще чималенько, а на роботу вже ходити нікому. Одні діди та баби стежки протоптують. Ні, є ще й ферма, і тракторна бригада - там ще живі душі вештаються. Тільки обрідно дуже, ой як обрідно людей стало. Тож не життя, а сам тобі смуток селом бродить. А до того смутку ще й тривога посваталась - прийшов на хутір із тюрми волоцюга та ще й понаводив з города таних, як і сам, волоцюг. Жінки. Дами серця, - каже. Ходять по селу цілим виводком з двора в двір. У хвіртки грикають, у вікна заглядають, у двері ломляться: давай їм горілки, давай їсти. Бабусі курочок замикають, дідусі вікониці зачиняють - розбійники селом бродять і зупинити їх нікому. „Отакі волоцюги і в тридцять другому по хатах ходили, як у колгоспи зганяли, - сказала нам бабуся коло крамниці, - Господи, як тільки вони тоді Костівщину зруйнували, який тільки голодомор посіли, яку тільки печаль на землі розлили! Я тоді ще дівчам була, то "мо що й наплутаю, як розказуватиму. Дак ви краще он до старших підіть, до Омел'яна Фалька, той вам усю правду, як на рушнику розстеле."

1/3 Спогад Омел'яна Дмитровича Фалька. *із хутора Костеве.*

Я з 1907 року. В тридцятому мені вже 23 роки було - не дитина, все як є перед очима. Як почали до колгоспу згонити, я побачив, що смаленим тягне: власть настала не з тих, що панькаються, а наганом по столу - бах, та мати-перемати - і в список. Тож як мене записували - я не дуже й огинався. Івана Парфентійовича Невальонного головою настановили, мене комірником оприділили. А хто до колгоспу не пішов, того вважають по вітрах розвіяли.

Ото, кажуть, куркулі, куркулі. Я вік прожив, а що таке куркуль, і не втямував. На мій розсуд - це багачі якісь товстопузі. Так у нас не було таких. Були звичайнісінькі селяни: з кривавими мозолями, з покрученими ревматизмом руками, із запаленими від недосипання очима, з перекошеними радикулітом спинами, але з вірою в те, що тільки через мозоляччя пахнутиме борщем в хаті. А властям той селянський

борц капіталізмом смердів. От і пішли горшки бити.

Хто бив? Семен Руденко з Лебедина приїздив, Тимофій Давиденко /по вулиці⁴ному Валера/. Грицько Сулига, два Ткаченки- Митро та Іван. А ще з собою виводки молодих та дурноголових приводили, ті по горщиках лазили, по сідлах, курей ловили...

Ото, що кажуть, збори земгромад скликали, сільські сходи і там вимі-
чали, кого куркулити... Пусті то балачки. Ніхто нікого не скликав. Лю-
ди були застрахані, аж голови в плечі повтягували, а все визначав
актив у сільраді. На кого пальцем ткнули- того й з"їли. А вершив бо-
мажки всі Василь Каложний. Він секретарював тоді в сільраді. Дзвоне^{и76}
колись до нього рахівник з нашої "Перемоги" Шевченко Ілля: так,
мовляв, і так, прийшов до мене Пилип Савченко з розкуркулених, просе^{и76}
справку на виїзд, щоб десь на роботу ~~взяти~~ взяли. А я ж Пилипа
знаю- бідняк бідняком аж світитися. Як що й було в нього, так це
голодні діти. Так той Каложний як підняв: він і експлуататор, і еле-
мент, і продався міжнародному Імперіалізму, у нього мабуть десь і
молотарка є, і паровик. Одним словом, спровадили того Пилипа геть.
Пішов він із своїми дітками по-під тинами та й пропав ~~безвісти~~ з
голоду.

Ось за моєю хатою пустище. Там дід Фалько жив. Кращого пошиваль-
ка і в світі не з'їскати. Як намоче парок, як нав"яже трійчат, як вип-
лете косу та як припасе ті парки до лат, як обрубав стріку, та бов-
дура косою як обплете - стоїть хата, як лялечка. По 50 літ ним укриті
хати стояли. Вдови, було, аж кланяються йому: прийдіть, Юхиме Трифоно-
вичу, ушійте наріжники, бо розкубуть горобці хату. І дід Юхим Іде,
ще й бабу свою Палажку з собою тягне. Баба парки намочує, журавлем
їх на хату подає. З того заробітку вони й жили. А як почали в колгоспи
зганяти, то й до Юхима черга дійшла. А він каже: записуватися мені
старістю в комуни вже не пристало, а покличуть щось там для колгоспу
перекрих- перекрию.

Так ні, властям треба стопроцентну колективізацію. Ото й заходидись
діда й бабу куркулити. І зараз перед очима той розбій. Баба Палажка

з хати Ікони виносе^{ить} та просить буксирів; хоч доки Ікони винесе, хату не валяти. А тим не терпиться. Заарканили лісяного бовдура та як поцуплять. Затріщав той димар та й торохнув на землю, тільки куряву вітер на ліс поніс. А старший розкуркульник Ткаченко Іван на ту жма-ру куряви пальцем тиче і регочеться: ге-ге-ге, то куркулі на ліс полетіли!

Що з розкуркуленими сталося? Дід Юхим щось через тиждень-другий і помер, бо всі харчі буксирники забрали. А баба ще довго на хатищі ночувала, та на вигоні на бур'янах паслася. Та не визимувала. І її голод заступив стежку.

Егора Слинька / по вулиці^чному Егорчик / теж зациндрили. Цього вночі. Приїхало ПУ тільки хал та в писану ворбу. І немає Егора.

Отак приблизно всіх і куркулили. Спочатку "червона валка" все з комори та погребів вигребла, а тоді й хату розвалить. Ото й голод від того. Ще смежно з І мною ще одне пустище - Наум Галько жив. Він в 33-му вмер, і син його, і дві^ико діток синових... Коло комір впала жінка, Ізеза яру прийшла, із Слиньків /це куток такий в Костівщині/. Очі побігли, щось сказати силкується, а сили немає. Дали їй в руки хлібця, а вона вже й не баче нікого. Одтягли в глинище-та й потону. Тоді в глинище пів-хутора одправили, не дуже й пригортали.

Одного дня на бригаду прийшов дід і шепнув на вухо, що на його кутку, на Бондарях, Овраменкова дівка зарубала брата, зварила та й їсть. Пішов я туди з бригадиром, мовби як комісія од колгоспу. А воно як: сім'я була велика, дітей купа, дванадцятаро чи що, всі помирали: і батьки, і діти. Осталось двійко. Ото старша й зварила братика. Питаємо: Наталко, а де хлопчик? Помер, каже. А закопала де? Он тамечки в заваленому погребі, що буксирна бригада завалила, як усе вигребла. І регочеться... Таке мовби вона на голову попо-ночила.

Я оце вже не раз думав: яка вовчиця таких виродків породила? Нехай ті з города приїздили- хоч трішечки та чужіші. А то ж свої, доморослі, а що витворяли. Ні-ні, я не про дівку, а про тих буксирни-

кІв, що такий розор зробили. Об"їжчик Сікун у нас був. Йон Фотівич. Він, мабуть, і родився з перекошеним ротом і нагайкою в руці. Воно ж на хуторі як: украдеш соломи - напарити якоїсь юшки. Не вкрадеш - замерзай і голодуй. Так він налетить конем на жінок, та тиць сїрника у в"язку. Прямо на плечах палив, барбосяка. У Рябушках такий же скажений Григор Сулига був. Або той же розкуркуловальник Іван Ткаченко... Настановили його завгоспом в нашому колгоспі. Тоді це була величина! Заходились будувати свинарник. Саме в голодовку діло було. Керував тим будівництвом завгосп - кому ж іще. Ото Іван і встановив: хто ямку під стовпа викопав, тому є черпак вирішальника - баланди. Один дідусь копав-копав ту яму та й упав над нею. А як до обїду дійшло - на ліктях поповз до котла, - сили не було підвестися. Так Іван його за барни та кулачищем в груди, а тоді носакми його, носакми, - я тебе нагодую, ледащо. Вас, таких ледацюг, буде багато - колгосп об"їдять.

І на роботу так само людей гонив. Відро води в піч шубовість, та мать-перемать по молодиці і вимітайся з хати, коли не зуміла до зорі юшки напарити.

Це в нас, в Костівцях, таке було. В інших - ще гірше. Села цілими кутками вимирали.

ЗАВІРЯЮЧИЙ НАПИС

В даній справі пронумеровано 5

(п'яти)

16 липня 2001

Посада головний спеціаліст

Підпис

П. Кузнецово